87711 ـ عمل جراحی کرده و نمی‌تواند غسل حیض انجام دهد، آیا تیمم کند؟

سوال

عمل جراحی کرده‌ام و عادت ماهانه دارم و می‌خواهم نماز بخوانم، چه کار کنم؟ آیا تیمم کنم؟ روش تیمم از حیض چگونه است، و آیا برای هر نماز باید تیمم کنم؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

زن حائض هنگامی که از حیض پاک شد و قصد نماز خواندن داشت، غسل بر او لازم است، پس اگر به دلیل عدم توانایی در استفاده از آب، از غسل عاجز بود، به این دلیل که نمی‌تواند از تخت خود بلند شود، یا آب برایش ضرر داشت، در این صورت تیمم می‌کند.

شیخ ابن باز رحمه الله می‌گوید: «از آنجا که شریعت اسلامی بر آسانی و سهولت بنا نهاده شده است، خداوند سبحانه و تعالی، عباداتِ اهل اعذار را بر حسب عذرشان برایشان سبک کرده است تا بتوانند بدون سختی و مشقت، الله تعالی را عبادت کنند. خداوند تعالی می‌فرماید: وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ [الحج: ۷۸] (و در دین [اسلام] هیچ سختی و تنگنایی برای شما قرار نداده است) و می‌فرماید: يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ [البقرة: ۱۸۵] (الله برای شما آسانی می‌خواهد و برای شما دشواری نمی‌خواهد) و می‌فرماید: فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ [التغابن: ۱۶] (پس تا جایی که می‌توانید از الله پروا کنید) و پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ می‌فرمایند: «هرگاه شما را به کاری امر کردم، تا جایی که می‌توانید آن را انجام دهید» و همچنین ایشان صلی الله علیه وسلم فرمودند: «همانا دین آسان است».

پس بیمار اگر نتوانست با آب طهارت کند ـ یعنی به دلیل ناتوانی‌اش یا ترس از بدتر شدن بیماری یا تأخیر در بهبودی نتوانست از حدث اصغر وضو بگیرد یا از حدث اکبر غسل کند ـ در این صورت تیمم می‌کند و آن بدین صورت است که: با دستانش یک ضربه بر خاک پاک بزند، سپس با کف انگشتانش صورتش را و با کف دستانش دو دستش را مسح کند، به دلیل فرمودۀ حق تعالی که: وَإِن كُنتُم مَّرْضَىٰ أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِّنكُم مِّنَ الْغَائِطِ أَوْ لَامَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ [النساء: ۴۳] (و اگر بیمار یا در سفر بودید؛ یا یکی از شما از قضای حاجت آمده بود، یا با زنان آمیزش کرده بودید و آبی نیافتید، پس با خاک پاک تیمم کنید و چهره‌ها و دست‌هایتان را مسح نمایید) و حکم کسی که از استعمال آب عاجز است، حکم کسی است که آب نمی‌یابد، به دلیل فرمودۀ خداوند متعال: فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا

اسْتَطَعْتُمْ و به دلیل فرمودۀ پیامبر صلی الله علیه وسلم: «هرگاه شما را به کاری امر کردم، تا جایی که می‌توانید آن را انجام دهید».

وی همچنین می‌گوید: «و بیمار در طهارت چندین حالت دارد:

۱ـ اگر بیماری‌اش جزئی باشد و از استعمال آب، ترس از تلف شدن یا بیماری خطرناک یا تأخیر در بهبودی یا زیاد شدن درد نداشته باشد، یا کسی باشد که می‌تواند از آب گرم استفاده کند و ضرری برایش ندارد، برای این شخص تیمم جایز نیست، زیرا جواز تیمم برای رفع ضرر است و او ضرری نمی‌بیند؛ و چون آب در دسترس دارد، استعمال آن بر او واجب است.

۲ـ و اگر بیماری‌ای داشته باشد که با آن ترس از تلف شدن جان، یا تلف شدن یک عضو، یا بروز بیماری‌ای که با آن ترس از تلف شدن جان یا تلف شدن عضو یا از دست رفتن منفعتی باشد، برای این شخص تیمم جایز است، به دلیل فرمودۀ حق تعالی: وَلَا تَقْتُلُوا أَنفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا [النساء: ۲۹] (و خودتان را نکشید، که بی‌تردید الله نسبت به شما بسیار مهربان است).

۳ـ و اگر بیماری‌ای داشته باشد که با آن قادر به حرکت نیست و کسی را نمی‌یابد که به او آب برساند، تیمم برایش جایز است.

۴- کسی که زخم یا جراحت یا شکستگی یا بیماری‌ای دارد که استعمال آب به او ضرر می‌رساند و جُنُب شد، به دلیل ادلۀ پیشین تیمم برایش جایز است، و اگر برایش ممکن بود که بخش سالم بدنش را بشوید، این کار بر او واجب است و برای باقی [بدن] تیمم می‌کند.

۵- اگر بیمار در جایی بود که نه آب و نه خاک می‌یافت و نه کسی را که هر کدام از این دو را که موجود است برایش بیاورد، در این صورت به حسب حال خود نماز می‌خواند و حق به تأخیر انداختن نماز را ندارد، به دلیل فرمودۀ خداوند متعال: فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ » (الفتاوى المتعلقة بالطب وأحكام المرضى: ۲۶).

ثانیاً:

روش تیمم از حیض، با روش تیمم از حدث اصغر تفاوتی ندارد.

پیشتر روش تیمم در کلام شیخ ابن باز رحمه الله ذکر شد. قبلا روش تیمم به تفصیل در پاسخ به سوال شمارۀ (21074) بیان شده است.

ثالثاً:

تیمم بنا بر قول راجح مانند وضو حدث را رفع می‌کند، پس جایز است که با آن بیش از یک نماز واجب خواند، و لازم نیست که آن را برای هر نماز تکرار کنی.

پس اگر مثلاً برای نماز ظهر تیمم کردی، و وضوی تو باطل نشد، جایز است که با آن نماز عصر را بخوانی، و به همین ترتیب.

از شیخ ابن عثیمین رحمه الله سوال شد: اگر انسان برای نماز نافله تیمم کند، آیا با آن تیمم، نماز واجب را می‌تواند بخواند؟

ایشان چنین پاسخ دادند: «تیمم رافع حَدَث است، و در این هنگام می‌تواند نماز واجب را بخواند حتی اگر برای نافله تیمم کرده باشد، همانطور که اگر برای نافله وضو بگیرد جایز است که با آن وضو نماز واجب را بخواند، و اعادهٔ تیمم اگر وقت [نماز] خارج شد واجب نیست، مادامی که ناقضی [برای وضو] به وجود نیامده باشد [یعنی وضویش باطل نشده باشد]» (فتاوى الشيخ ابن عثيمين: ۱۱/۲۴۰).

والله أعلم.